

SOCREALIZA/M/ODERNIZAM, skice stalnog postava

Izložba *SOCREALIZA/M/ODERNIZAM, skice stalnog postava* zamišljena je kao jedna u nizu izložbi koje ulaze u muzejski fundus i problematiziraju mogućnosti i načine njegova predstavljanja. Dosadašnje izložbe koje su koncipirane kao skice ili uporišne osi potencijalnoga stalnog postava obrađivale su stilska razdoblja, prikazivale likovne ili tehničke posebnosti građe, zamišljene su kao problemske ili tematske ili je pak njihovo težište bilo na isticanju likovnih rješenja nastalih kao posljedica specifične situacije u kojoj se Rijeka u svojoj prošlosti nalazila i u kojoj su se spajali utjecaji različitih umjetničkih tradicija.

Aktualna izložba ima sličan cilj: prikazati jednu od mogućih *postava*, segment u tematski koncipiranom postavu. Građa iz fundusa koja se ovaj put izlaže u neposrednoj je vezi s jednom od najavangardnijih manifestacija iz muzejske izložbene povijesti – *Salonom 54*. Izložbom se nastoji reinterpretirati temu koja je zbog svoje važnosti u kontekstu umjetničkih pojava pedesetih godina više puta obrađivana, o njoj su napisani brojni stručni radovi, a istodobno je nedovoljno *eksploatirana* u samome Muzeju, mjestu njezina održavanja. Izložbom se želi pokazati može li se i na koji način manifestacija koja je obilježila galerijsku povijest predstaviti građom, likovnom i dokumentarnom, koja se čuva u Muzeju. Izloženi su umjetnički radovi, slike, crteži i skulpture, nastali od 1945. do konca pedesetih. Markirano je vrijeme rigidne socijalističke stvarnosti; vrlo brzo uslijedio je rez, prekretnica kojom se otvara novo poglavlje u nacionalnoj povijesti umjetnosti, put ka suvremenosti i potreba da se progovori novim likovnim jezikom. U međuprostoru se dogodio i *Salon 54*, oponirajući onome što je prethodilo i označavajući prodor u modernost.

U poratnome razdoblju likovna produkcija uvjetovana je političkim kontekstom, što je rezultiralo smanjenom umjetničkom slobodom, a od umjetnika se nerijetko zahtijevao i određen društveni angažman. U takvu okruženju nastaju slike poslijeratne obnove, radnih akcija ili radovi snažnoga ideološkog naboja izrađeni u službenoj realističkoj maniri. Početkom pedesetih dolazi do postupnog otvaranja bivše države prema Zapadu, a time i do prevladavanja doktrine socijalističkog realizma u umjetnosti i kulturi. U takvoj se klimi pokreće i *Salon 54, izložba suvremenog slikarstva i kiparstva FNRJ*, zamišljen kao bijenalna manifestacija (ukupno je održano pet salona, ali nijedan više nije uspio ponoviti ulogu koju je odigrao prvi). Idejni začetnik *Salona* bio je Boris Vižintin, direktor tadašnje Galerije likovnih umjetnosti (danas MMSU), koji je uz pomoć grupe mladih, entuzijastičnih povjesničara umjetnosti i likovnih kritičara iz republičkih centara Ljubljane (dr. Fran Šijanec), Zagreba (Radoslav Putar i Mića

Bašičević) i Beograda (Katarina Ambrozić) organizirao prvu izložbu na razini države, na kojoj su izloženi primjeri *stilski naprednoga* likovnog stvaralaštva, drugim riječima apstraktna umjetnost. Izložba se sastojala od dva dijela – počasne uvodne dvorane u kojoj su izložena djela nastala između dva rata i koja je zamišljena kao *eksplikativno-informativni* uvod u izložbu, te dvorane suvremenika. Radovima izloženima u Počasnoj dvorani željelo se ukazati na veze naših umjetnika sa svijetom koji su na domaći teren donosili utjecaj iz europskih kulturnih prijestolnica. Na izložbi su se tako mogli vidjeti radovi renomiranih umjetnika (npr. Junek, Tartaglia, Gecan, Šumanović, Kovačić-Tajčević, Uzelac, Herman, Milunović...) i primjeri ekspresionizma, kubizma, nadrealizma... Iz počasne dvorane u današnjem je muzejskom fundusu ostao jedino rad *Nagovaranje* Oskara Hermana pa njega koristimo kao uvod u demonstraciju avangardnosti *Salona*.

U dvoranama suvremenika izloženi su primjeri nefigurativne umjetničke produkcije, razvrstani od *blažih* primjera apstrakcije do radikalnijih likovnih ostvarenja. Na početku izložbenog prostora prikazani su apstraktni radovi u kojima se još uvijek nazire sličnost s predmetnim svijetom, slijedi figurativni geometrizam, a kulminacija se postiže radovima članova grupe *Exat 51* i geometrijskom apstrakcijom. U muzejskoj zbirci čuva se razmjerno mali broj radova izloženih na *Salonu* koji, međutim, po svojim likovnim i stilskim karakteristikama spadaju u vrh umjetničke produkcije.

Izložbu *SOCREALIZA/M/ODERNIZAM, skice stalnog postava* zaključujemo radovima s kraja pedesetih, stilski čistim i likovno dotjeranim primjerima materičnosti enformela, nastalima u maniri razvoja suvremenosti i proklamiranog modernizmom.

Pedesete su godine obilježene avangardnim likovnim pojavama i pluralizmom osobnih umjetničkih poetika, koji stoje na suprotnim polovima i oponiraju jedni drugima, a istodobno njihova različitost stvara svojevrsni dijalog. U *dijalogu suprotnosti* postavljeni su i radovi na ovoj izložbi. Slike, crteži i grafike prikazani su u linearnom slijedu od socrealizma prema modernizmu, dok je svaka od skulptura postavljena u par s dvodimenzionalnim radom koji predstavlja dijametralno suprotno stilsko i formalno rješenje. Time se među radovima stvara svojevrsna napetost koja pridonosi dinamičnosti samog postava.

Na izložbi je prikazana i dokumentacija koja se odnosi na prvo desetljeće muzejskog djelovanja. Izloženi su službeni dopisi, pisma i korespondencija s umjetnicima, pravilnici, primjeri grafičke pripreme za izradu kataloga ili pozivnica, fotografije postava ili otvorenja izložbi i drugi zanimljivi artefakti koji

govore u prilog aktivnoj ulozi tadašnje Galerije koja se pozicionirala kao središte promocije likovne umjetnosti u regiji.

Vilma Bartolić